

La Facultat de Farmàcia, ara fa cent anys

The Facultat de Farmàcia, a hundred years ago

Josep M. CALBET I CAMARASA

Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. C.E.: jmcabeb@gmail.com

Resum - Descripció de la sèrie d'articles que el diari *El Liberal* dedicà a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona, durant l'any 1923.

Paraules clau: Facultat Farmàcia, Universitat Barcelona, El Liberal.

Abstract - Description of a series of articles dedicated by the newspaper *El Liberal* to the Faculty of Pharmacy of the University of Barcelona, during the year 1923.

Keywords: Faculty of Pharmacy, University of Barcelona, El Liberal.

El 1923 el diari *El Liberal* dedicà una sèrie d'articles a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona.¹

I.- El 28 de febrer de 1923 aparegué el primer article signat per José López Capdepon², tot manifestant que mai havia escrit per al públic, i que ell no tenia el tipus de cultura que calia per a fer-ho. En primer lloc considera que calia millorar l'ensenyament primari i secundari. Els estudiants han de sortir formats i que sàpiguen pensar i discórrer sense prejudicis.

La necessitat fonamental de la Facultat era la de disposar d'un edifici propi amb capacitat i extensió suficient, especialment per a l'ensenyament pràctic.³ Manifestà que de les quatre Facultats que hi havia a l'Estat, l'única que no tenia edifici propi era la de Barcelona. I reclama a l'Estat i als representants catalans a les Corts aquest edifici.⁴ Creu que el municipi havia de cedir un terreny apropiat i comptà també amb la col·laboració de la Diputació, de la Mancomunitat, i dels mateixos farmacèutics i Col·legi.

¹ *El Liberal* sortí inicialment a Madrid, però posteriorment tingué una edició simultània a Barcelona (1901-1935), Bilbao, Múrcia, i Sevilla. En cadascuna d'aquestes ciutats hi havia una redacció que dedicava algunes pàgines a les notícies locals. El director de la redacció de Barcelona Juan Caballero encarregà a José López Capdepon informar sobre la situació de la Facultat de Farmàcia.

² José López Capdepon nasqué a Alcantarilla (Múrcia) el 27 de juliol de 1872. Llicenciat en Farmàcia a la Universitat Central, als 21 anys. Fou ajudant de Farmàcia Pràctica a la càtedra del professor Sádaba. Doctorat el 21 de desembre de 1898. El 1902 guanyà la càtedra de Química Inorgànica de de la Facultat de Farmàcia de la UB. Amplià estudis a Leipzig (1903-1904). El 19 de maig de 1905 era nomenat secretari de la Facultat. Morí a Barcelona el 10 de maig de 1924. (V. *El Restaurador Farmacèutic* del 30 de maig de 1924, núm. 10, pàg. 1).

³ De fet ja ho havia demanat en el seu discurs inaugural de curs 1920-1921.

⁴ A la Facultat de Barcelona hi anava la quarta part de la població estudiantil, no solament els balears sinó que també valencians, aragonesos i bascos.

Acaba l'article demanant la introducció de la Bacteriologia a la llicenciatura i poder implantar els estudis del doctorat a la Universitat de Barcelona.

II.- El 7 de març de 1923 dedicà l'article a com s'ha de realitzar l'ensenyament pràctic que creu que ha de ser personal. Que cada alumne treballi individualment i que no sigui un ensenyament oral més. Fer un examen pràctic i amb resultats automàtics, i així s'evitaria el possible ressentiment entre professor i alumne. I en certa manera ajudaria a eliminar l'examen oral i memorístic. Concretament per a l'ensenyament de la Química la divideix en cinc estadis o graus, i cadascun sotmesos a exàmens pràctics.

III.- 14 de març de 1923. És clar que per a fer aquest tipus d'exàmens cal espai. I és per això, insisteix, que és necessària una nova Facultat. Es queixa que havia de treballar en taules que no tenien desai- gües fàcils. Ens diu que en aquell moment hi havia uns 400 alumnes a la Facultat dels que cent constaven com a lliures, però que de fet no ho eren ja que també assistien a les aules. Quedarien per tres-cents. Tanmateix només hi hauria lloc de treball diàriament per uns dos-cents, sense oblidar que l'ensenyament de la Química durava uns tres anys. Aquests dos-cents serien distribuïts en tres laboratoris amb un professor numerari en cadascun i dos o tres profes- sors auxiliars. A cada laboratori hi hauria 60-70 alum- nes distribuïts en dues sales properes però independents amb habitacles per al sulfhídric, balan- ces, aparells d'òptica, habitació fosca (fotografia, es- pectroscòpia, etc.) i un despatx per a l'encarregat de posar els problemes.

En aquell moment s'abonaven 10 pessetes en la matrícula destinades a les pràctiques que l'alumne havia de pagar.

Els professors de classes pràctiques no rebien cap remuneració especial i cobraven el mateix sou que els d'assignatures que no eren de caràcter pràc- tic, malgrat tenir més feina.

Afirma que a l'estat espanyol era potser on hi havia l'ensenyament més dolent, però també el més barat. I per justificar el seu raonament diria que

abans de la Primera Guerra Mundial el marc ale- many valia set rals. I quan ell es va matricular a un laboratori alemany hagué d'abonar 70 marcs, el ma- teix que pagaven els estudiants. I a més calia abonar 15 marcs per a conservar el local. I a tot això l'estu- diant saldava per tots els reactius no habituals, el ma- terial que consumia, el que trencava i el lloguer dels aparells que eren propietat del laboratori. I segons diu, aquests aspectes motivaven el professor a tenir molts alumnes. En conseqüència, aquí, pagant només deu pessetes, resulta més car per la poca qualitat que té l'ensenyament. I rebla la qüestió assegurant que a la Facultat d'Estrasburg l'ensenyament pràctic cos- tava 175 francs, o sigui 80 pessetes.

IV.- 21 de març de 1923. És conscient que exigir més diners als pares provocaria una protesta. Però segons ell, serien els menys ja que els pares volen una formació dels fills. I per als pobres caldria establir be- ques i bosses de treball i, un cop superada la llicen- ciatura, podrien tornar els diners que se'ls van concedir amb un termini més o menys llarg.

Als laboratoris de la Facultat caldria aprofitar l'experiència dels alumnes veterans per ensenyar les primeres nocions pràctiques als alumnes nous. Però els veterans no han d'intervenir en els plans d'estudi. Això evitaria professorat auxiliar, i n'hi hauria prou amb dos per cada laboratori amb 8 hores a disposició dels alumnes. Aquesta alta ocupació dels estudiants eliminaria protestes i vagues i desapareixerien els jocs amb la pilota dins del nostre primer centre docent.

V.- 28 de març de 1923. Aquest article ve signat pel cap de redacció del diari Juan Caballero amb el títol "*Fructuosas y plausibles prácticas*". Allí ens diu que el catedràtic de Química Inorgànica té com a col·laborador Fidel E. Raurich Sas⁵ i a Jesús Isamat Vila, farmacèutic de l'Hospital Clínic com a auxiliar honorari.⁶ Fa referència al local del qual disposaven per fer les pràctiques on només hi podien cabre 24 alumnes, que han de treballar individualment repar- tits en sis taules. Allí hi havia microscopi, espectros- copi i balances de precisió, però necessitaven nous aparells i renovar els existents.

⁵ Auxiliar numerari.

⁶ És a dir que no tenia cap sou.

Feien pràctiques tots els dies lectius de 9 a 13, i de 15 a 19 hores. Al matí, molts han d'anar a classes orals. A la tarda, l'assistència és millor. La inscripció a les pràctiques era gratuïta però cada alumne pagava 125 pessetes pel material que consumia fent els treballs (àcids i reactius, substàncies diverses, etc.).⁷

El primer dia de curs els matriculats elegeixen un company per intervenir en l'administració i en les comandes necessàries, que havia de visar un professor. El lot de material individual (tubs d'assaig, matrassos, càpsules, etc.) són propietat de l'alumne. Les despeses generals (llum, aigua, gas,..) eren sufragades per la càtedra.⁸

Els treballs que s'hi fan són problemes pràctics: anàlisi qualitativa i reconeixement de substàncies inorgàniques incloses a la Farmacopea. Aquesta activitat es complementa amb excursions científiques. Si els alumnes cometen faltes (deixar obertes les aixetes) són multats, amb multes que poden ser d'entre 0'05 i una pesseta.

Caballero també reclama donacions als acabats per millorar les condicions de la docència a la Facultat.

VI.- 11 d'abril de 1923. En aquest article, López Capdepon entra en el tema de l'excés de farmacèutics. Creu que caldria limitar el nombre de matriculats a la Facultat, i exigir un examen d'ingrés. Un cop superat aquest examen, el candidat hauria de treballar un any en alguna oficina farmacèutica, prèviament seleccionada per la Facultat i després iniciar la llicenciatura. Amb aquest plantejament obria una controvèrsia amb els que defensaven la llibertat d'ensenyament i la finalitat cultural de la Universitat.

Proposa una nova orientació en l'ensenyament de la llicenciatura de Farmàcia amb aquests punts:

- Separar Mineralogia i Zoologia. I en la Zoologia incloure la Parasitologia.

- Cursar una Botànica no solament descriptiva i donar rellevància a la fisiologia vegetal.
- Passar la Química Orgànica d'un sol curs a dos.
- Introduir Química biològica i Bacteriologia.⁹
- Higiene. Fer-la independent de la que es donava a Medicina.
- Restablir com a obligatòria la revàlida per obtenir el grau de llicenciat.
- I a més a més, com es feia a Alemanya, sotmetre a l'alumne a cinc proves pràctiques.

VII.- 18 d'abril de 1923. Aquí López Capdepon ens informa que la Junta de la Facultat celebrada el juny de 1921 va acordar delegar el Dr. Murúa a l'assemblea de la Unió Farmacèutica Nacional que es va celebrar a Sant Sebastià on demanaria la inclusió d'una nova assignatura: *Primers auxilis a ferits i malalts* i dividir la Botànica en dos cursos.¹⁰ Allí Murúa pronuncià una conferència el 8 de setembre de 1921¹¹ on exposà una sèrie de punts en relació a la professió farmacèutica:

- 1.- Seleccionar els alumnes que vulguin cursar Farmàcia.
- 2.- Donar més importància a l'experimentació que a la teoria.
- 3.- Exigir a l'alumne l'assistència durant diversos mesos en oficines farmacèutiques prèviament elegides per la Facultat.
- 4.- Limitar el nombre de professionals en exercici. Amb el títol de llicenciat en Farmàcia s'hauria de sotmetre a un nou examen davant un tribunal mixt per acreditar suficients coneixements per establir una oficina, o quedar en la llista d'espera fins que es produís una vacant.

Segons López Capdepon calia evitar que els alumnes que cursen Farmàcia només pensin en obtenir un mitjà de guanyar-se la vida amb menor esforç que el que exigeix conrear la mare terra. I

⁷ Sembla que entra en contradicció amb el que havia afirmat López Capdepon.

⁸ En aquell moment hi havia més de cent alumnes matriculats a Química Inorgànica.

⁹ Aquestes dues disciplines només s'estudiaven en els cursos del doctorat.

¹⁰ Ja és ben conegut que quan hi havia un accidentat al carrer era transportat a la Farmàcia més propera on era assistit. Generalment el transport es feia amb una cadira.

¹¹ V. *El Restaurador de la Farmàcia* del 15 d'octubre de 1921.

denigra els alumnes sense interès pels estudis i sense vocació.

VIII.- 16 de maig de 1923. Aquest dia López Capdepon dona per acabada l'exposició de les seves idees amb una llarga carta d'acomiadament.

IX.- 23 de maig de 1923. El diari inclou dins de la sèrie un article de Ramon de Trincheria amb el títol *El Farmacéutico y su profesión*. Fa un elogi de les opinions de López Capdepon amb qui manifesta una total solidaritat. Ho aprofita també per defensar les activitats del Sindicat de Farmacèutics i es manifesta contrari a la producció d'específics.

X.- 30 de maig de 1923. Per cloure la sèrie intervé de nou el cap de redacció del diari Juan Caballero. Ataca durament a l'Ajuntament i a la Diputació per no construir un nou edifici per a la Facultat de Farmàcia, quan de fet era l'Estat qui hi tenia l'obligació de fer-ho.

Entra també en alguns aspectes de l'exercici professional del farmacèutic i demana que es regularitzi l'horari d'obertura de les oficines, i creu que ha de ser vuit hores en dos sessions al dia, matí i tarda. Per últim demana un segell de 10 cèntims en cada recepta servida en benefici del Col·legi de Farmacèutics.